

at udbrede nyttige Kundskaber blandt alle Stænder, og navnlig blandt den arbejdende Klasse saavel i Byen som paa Landet; jeg skal minde ham om, hvad navnlig een Mand i den Retning har udført, den gamle Lord Brougham, der endnu i sin høie Alder har bevaret den samme Begeistring for Udbredelsen af nyttige Kundskaber, som han havde i sine Ungdomsdage, og siden vi netop idag tale om denne Sag, skal jeg dog bringe ham i Erindring eller nævne for ham, hvis han ikke har hørt det før, hvad Lord Palmerston — en anden gammel Statsmand, der har bevaret sin Ungdomsfriskhed selv ind i sin høie Oldingsalder — i disse Dage har sagt ved en Leilighed, da han i Southampton indviede et Arbejderinstitut, en Bygning, der var oprettet for en testamentarisk Gave til Udbredelse af nyttige Kundskaber i den arbejdende Klasse ved Forelæsninger, Ublaan fra et Bibliothek osv. Det er saadanne Ord, som jeg saa grumme gjerne engang inellem vilde høre fra den ærede Rigsdagsmand, fordi de vilde være et Vidnesbyrd — et Vidnesbyrd, som jeg nu savner — om, at der ikke i hans Felttog mod det lærde Lang tillige er skjult et Nag mod den lærde Dannelse. Jeg vil blot nævne nogle af Lord Palmerstons Ord; han siger: „Kundskab er ikke blot en Kilde til Magt, men det er tillige en Kilde til den reneste Ryddelse for hver den, som efterstræber den, og der er heldigviis en naturlig Bestræbelse i hvert Menneskes Hjerte til at efterstræbe Kundskab. Har en Mand først begyndt at lære, saa er dette nok til at tilskynde ham til bestandig at søge at lære Mere, og ethvert nyt Tillæg, han gjør til den Kundskab, han engang har samlet, er for ham en ny Kilde til Glæde.“ Jeg skal endnu nævne for den ærede Rigsdagsmand, at den samme Statsmand et andet Sted har imødegaaet den Anskuelse, som mange Folk have, at de simplere Klasser let kunne lære for Meget, at man kunde lære dem Ting, som vilde gjøre dem misfornøiede i deres Kalb og forhindre dem fra at være saa nyttige Medlemmer for Samfundet, som de ellers vilde være, dersom de ikke havde haft denne Oplysning. Dette imødegaaer han, og han viser, at selv den, der lærer en Ting, som ikke umiddelbart kan anvendes i de Forretninger

og den Gjerning, som han har, i Virkeligheden tjener det hele Samfund ved at forædle sin egen Aand og ved at bidrage til, at Summen af Dannelse bliver saameget større. — Lad os nu endelig see til det Land, som den ærede Rigsdagsmand søger at bringe os allernærmest til, nemlig Amerika. Den Udvikling, for hvilken den ærede Rigsdagsmand føerer Ordet, ligner stærk den Udvikling, som Demokratiet i Amerika har taget, og jeg maa tilstaae, at det just ikke er noget opbyggeligt Exempel, der søres os for Die netop i denne Tid, med Hensyn til hvad en saadan Udvikling kan føere til. Men i Amerika, i dette frie Land, i dette lige Land — og det er jo Indvendingen mod England, at om det end har Frihed, har det ingen Lighed — er Skolevæsenet der en privat Sag? Er det Første, som en nykøbt Kommune indretter, ikke Kirke og Skole, er ikke den skønneste Form, i hvilken en Medborger viser andre Medborgere sit Zælle om at fremme det almene Vel, den, at han stifter et Universitet, at han grundlægger et Museum — tænk et Museum! — at han samler et Bibliothek, at han, kort sagt, virker for hele denne høiere Dannelse, der desværre her stundom bliver betragtet som Noget, der forholder sig fjendtligt til den anden Art af Dannelse, som enhver Mand kan erhverve. En Mand som Lincoln, den nuværende Præsident, der har arbejdet sig op fra Jernbanearbejder, fra Tommersplitter til at være de forenede Staters Præsident, er ikke kommen til denne Værdighed, fordi han var en Jernbanearbejder, men fordi han søgte at erhverve og virkelig erhvervede sig den Dannelse og Kundskab, som behøvedes, idet han endog blev, hvad man, efter amerikanske Regler, maa kalde juridisk Kandidat.

Alt dette peger hen paa det Samme, nemlig at det ikke er ved at træde fjendtligt op mod Oplysning og Dannelse, at en virkelig Frihed arbejder sig frem, men det er ved at støtte Dannelsen, det er ved at aabne Ugangen til den, det er ved at bringe Kundskaben saa langt ned som muligt. Der findes heldigviis i selve det danske Folk en Bestræbelse i denne Retning, hvilket vi, i de sidste 10 å 12 Aar, see rundt omkring. Stiftelsen af Høiskoler f. Ex. taler høit nok om den Trang, der spores